

НОТАТКИ НА ПОЛЯХ. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ». РОЗДУМИ НАПЕРЕ- ДОДНІ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Микола Хоменко,
доктор філософії, заслужений працівник
освіти України, заступник директора
Науково-методичного центру «Агроосвіта»

Що турбує освітян сьогодні? Зміни, які відбулися останнім часом, звичайно, позначилися і, безумовно, позначатимуться в найближчому майбутньому. Освітня спільнота в очікуванні.

Сьогодні можна констатувати, що Закон України «Про вищу освіту» з великими потугами, але все ж таки імплементується. Вищі навчальні заклади намагаються перформатуватися, провести перезавантаження згідно з вимогами часу. В основу цього процесу покладено дерегуляцію, децентралізацію і автономію навчального закладу, яка, безумовно, несе за собою позитив, незалежність, надає можливість розкривати творчий потенціал як колективу, так і особистості. Головна вимога – це забезпечення якості освіти, рівень якої визначатиме Агентство із забезпечення якості освіти, Державна освітня інспекція, різноманітні рейтинги, соціальні опитування тощо, але це буде можливим лише через декілька років, коли будуть конкретні результати автономії ВНЗ.

За останні два роки відбулися суттєві зміни в освіті, найбільш консервативній галузі. Реформування попередніх років потребують ще детального аналізу. Маючи плюси і мінуси, вони значною мірою були відображенням як соціально-економічних змін у країні, так і особистісних намагань очільників міністерства. Звичайно, що певний час зберігалась інер-

ція розвитку освіти радянських часів, а спроба накласти на неї американський або європейський зразок, мали здебільшого механічний характер, що не дало, м'яко кажучи, позитивних результатів. Безперечно, освіта стала більш демократичнішою, доступнішою. З найбільш позитивного боку слід відзначити входження в Болонський процес, пріоритетність ступеневої освіти, впровадження принципу освіта впродовж життя, запровадження ЗНО, розширення інформаційного простору, можливості обміну досвідом шляхом стажування за кордоном.

Все це наблизило до світового освітнього простору, проте не забезпечило отримання випускниками ВНЗ конвертованих дипломів.

Що турбує освітян сьогодні? Зміни, які відбулися останнім часом, звичайно, позначилися і, безумовно, позначатимуться в найближчому майбутньому. Освітня спільнота в очікуванні. Крім Закону «Про вищу освіту», завершується робота над законами «Про професійну освіту», «Про освіту».

Якщо з вищими навчальними закладами, під які підготовлено Закон «Про вищу

освіту», більшою мірою зрозуміло, то щодо навчальних закладів, які займаються підготовкою молодших спеціалістів, більше питань, ніж відповідей. Але з тих заяв, які озвучили міністр освіти та його заступники зрозуміло:

1. Однозначно підготовку молодшого спеціаліста виведено з вищої освіти, і ті положення, які закладені в законі, свідчать, що це є закон «університетський»;

2. Коледж переводиться в професійну освіту, що визначається в проекті Закону «Про професійну освіту»;

3. З 2016 року навчальні заклади відповідного рівня, а також професійно-технічні училища передаються на місцевий бюджет;

4. У найближчий час випускники коледжів складатимуть ЗНО під час вступу до університету;

5. Будуть згорнуті інтеграційні процеси, які не дозволять молодшим спеціалістам навчатись у подальшому за інтегрованою програмою.

Чи сприятиме це поліпшенню рівня освіти, підготовці кадрів, відверто кажучи, є сумнівним. Більш впевнений, що запровадження вищевказаного, без-

умовно, негативно вплине на якість підготовки молодшого спеціаліста, формування контингенту технікумів і коледжів, а якщо вже бути відвертими до кінця, на існування окремих навчальних закладів. Щоб не повторюватись і не дублювати те, що вже зазначено, я надаю можливість ознайомитися з моїм зверненням до Міністра освіти і науки Квіта С.М. через фейсбук 02.06.2015 р.

Загалом, поділяючи думки щодо більшості питань, як би це не було болісно, хочу все ж таки застерегти і запропонувати своє бачення щодо коледжів (не будемо використовувати навіть термін – технікумів).

Ця назва є рудиментом далекого радянського минулого.

1. Ви справедливо зазначили, що випускники коледжів мають свою нішу – медсестри, техніки, фермери. Я взагалі назвав би їх майстрами і відокремив від робітника та інженера. Майстер – випускний рівень доуніверситетської освіти, який Ви в попередніх виступах засвідчували для коледжів.

2. Необхідно все ж таки чітко визначитися щодо коледжів у структурі університету:

- якщо – в університеті, то він залишається як структурний підрозділ у вищій освіті? Стати кафедрою чи інститутом, за рідким винятком, неможливо. Отже, коледж лише у структурі;

- коледж у структурі університету і передача на місцевий бюджет: незрозуміло, як у таких умовах функціонуватиме коледж – управління, фінансування, використання матеріально-технічного ресурсу. Вважаю, що навчальні заклади, які

знаходяться в структурі, не можуть бути передані на місцевий бюджет.

3. Щодо створення регіональних багатопрофільних центрів професійної освіти:

- це може поширюватися лише на коледжі, які не входять у структуру університету;

- напевно, це процес тривалий і дуже непростий, враховуючи закриття навчальних закладів у регіонах, особливо сільських. Тільки аграрних навчальних закладів 5–7 в області. Закриваючи навчальні заклади, слід подумати про подальше використання будівель, кадрів, а також соціальні наслідки такої дії;

- якщо проводити таку роботу, то необхідно на першому етапі скоротити в навчальних закладах спеціальності, які готують у декількох подібних коледжах.

4. Проведення ЗНО для випускників коледжів:

- дякуємо, що дозволили вступати без ЗНО цього року випускникам технікумів;

- звісно, проведення ЗНО для випускників коледжів – це нерівні умови з випускниками шкіл, враховуючи, що студенти вивчають загальноосвітні дисципліни на 1–2 курсах, а в подальшому займаються професійною підготовкою;

- сьогодні в аграрних університетах навчаються понад 40% випускників коледжів – професійно зорієнтованих, мотивованих і практично підготовлених майбутніх фахівців. Звучить «пафосно», але інших слів не можу знайти;

- якщо проводити тестування, то, напевно, потрібно робити це не на базі загальноосвітніх дисциплін, а на базі професійної підготовки

коледжу. Механізм реалізації нескладний. Підготовку тестів, затвердження і їх використання Науково-методичний центр проводить уже протягом 6 років.

5. Ринок освітянських послуг і на сьогодні існуючий ще «молодший спеціаліст»:

- у Законі України «Про вищу освіту» його немає і впевнений, що в тій інтерпретації, яка є, його не буде;

- професійна освіта: побоювання більшості керівників коледжів і їх педагогічних колективів пояснюється тим, що це має бути поширено на професійно-технічні навчальні заклади, навчання в яких не дуже популярне серед молоді. Хоча професійними можна назвати й університети.

Отже, краще, щоб це було визначено окремим Законом «Про доуніверситетську освіту» на зміну раніше існуючого «Про середню спеціальну освіту».

Можна також виписати цей рівень у Законі «Про освіту», який, звичайно, мав з'явитися раніше, ніж Закон «Про вищу освіту», і опиратися на національну рамку кваліфікацій.

Узагальнюючи зазначене, пропоную:

1. Підготувати Закон «Про доуніверситетську освіту».

2. Замінити молодшого спеціаліста на молодшого бакалавра.

3. Проводити ЗНО випускників коледжів, опираючись на їх професійну підготовку.

4. Не передавати на місцевий бюджет коледжі у структурі університетів.

Інша загроза, яка також повинна турбувати не тільки освітянську спільноту, це виїзд молоді з України на навчання в Європу і, в пер-

шу чергу, Польщу і Чехію, що, враховуючи ситуацію в Україні, стає реальною загрозою. Відчуття, що ми не швидко збудуємо Україну європейську, змушує молодь і їхніх батьків шукати місце в Європі, тим більше, що вартість навчання за кордоном майже така сама, як в Україні. Враховуючи конвертацію диплома, можливість працевлаштування в Європі і навіть пошук роботи з дипломом Європейського університету в Україні – все це є додатковим стимулом для навчання за кордоном. Загроза попередніх років – відтік інтелекту, а загроза сьогодні – відтік потенційного інтелекту.

Державне замовлення цього року знову скоротилося на 12%.

Для окремих спеціальностей і певних закладів цей показник значно більший і досягає 50%. Пояснення – пріоритетність і актуальність сьогодення. А взагалі, що таке державне замовлення? Держфінінспекція весь час називає неймовірні цифри нецільового використання коштів, вказуючи, що після завершення навчання випускники не йдуть на державні підприємства. Так. Але їх просто майже немає.

Скільки нам потрібно зоотехніків, агрономів, механіків, ветеринарів? Можна впевнено сказати, що набагато менше, ніж готуємо. Починаючи з 1991 р., підготовку за державним замовленням скорочено в 2–3 рази. Неодноразово робив спробу знайти інформацію про те, скільки сьогодні працює фахівців в аграрному секторі: зоотехніків, агрономів, механіків, ветеринарів. На сайті Державної служби статистики, Всеукраїнського

перепису населення, інших сайтах відсутня бодай якась інформація.

На запит нинішньому міністру, як втримати молодь у селі, і як реагувати не те, що вона (молодь) приїжджає в село лише на свята і на поминальні дні, відповідь була банально проста. У США на 150–200 тис. га землі працює 150 осіб. А сьогодні агрохолдинги в Україні мають землі до 400 тис. га. Відповідь сама напросилася. Потрібно створити нові робочі місця, зокрема, розвивати сферу обслуговування. 60% зайнятого населення в країні – це сфера обслуговування.

За свідченням європейських аналітиків через 3 роки після закінчення навчання лише 30% випускників продовжують працювати за фахом.

Думаю, в нас цей показник не менший. Через рік після завершення навчання наші аграрії закріплюються на виробництві лише на 50%. Причини відомі – і не тільки заробітна плата та побутові умови.

Отже, коли говорять відносно закріплення на першому робочому місці, то звинувачувати навчальний заклад у плинності кадрів з-поміж випускників, принаймні, несправедливо. Напевно вже на початку навчання потрібно не звужувати можливості майбутнього фахівця, а розширювати та звертати особливу увагу на економічну, психологічну підготовку, знання іноземної мови та інформатики.

Звісно найбільш цінним вважають досвід. Але бути молодим і досвідченим – це не кожному дається.

За Франкліном Бенджаміном «Досвід – це школа, в якій заняття коштують до-

рого, але це єдина школа, в якій можна навчатися».

Співпраця освітян-аграрників Франції та України започаткована ще в 2011 році в Діжоні, особливого розмаху набрала в 2013, коли було проведено Дні аграрної освіти України у Франції. Чудовий захід. Незабутні дні. Спілкування, знайомства, розуміння і єдність у вирішенні питань, пов'язаних з розвитком сільського господарства та освіти.

Що нас об'єднує? Забезпечення якісної освіти. Ми єдині в тому, що бізнесу потрібні молоді і досвідчені фахівці. Зросли вимоги бізнесу до випускника. Всі хочуть отримати вже готових фахівців, які не тільки професійно підготовлені, а й комунікабельні, готові взяти на себе відповідальність, цілеспрямованих.

Візьмемо нашу освіту – мотивованість студента і викладача низька.

Я думаю, немає потреби пояснювати чому? Надія на «авось». «Авось» проскочу, «авось» помітять, «авось» реалізуюсь. У деяких випадках це спрацьовує. Але здебільшого – ні. Сподіватися на гідне працевлаштування можна лише маючи пакет професійних і психологічних знань, умінь.

За кордоном про це знають з дитинства, до цього прагнуть протягом всього життя.

Нині важкі часи для навчальних закладів, які ведуть підготовку молодших спеціалістів. У таких умовах повинна бути консолідація всіх зацікавлених сторін на ринку освітніх послуг та ринку праці. Тільки так може бути збережена система підготовки молодшого спеціаліста.